

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos
švietimo ir mokslo ministro
2012 m. balandžio 12 d.
įsakymu Nr. V-651

VIDURINIO UGDYMO ETNINĖS KULTŪROS BENDROJI PROGRAMA

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Vidurinio ugdymo etninės kultūros bendroji programa (toliau – Programa) įgyvendina Vidurinio ugdymo bendrosiose programose, patvirtintose Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. vasario 21 d. įsakymu Nr. V-269 (Žin., 2011, Nr. 26-1283), keliamus tikslus ir ugdo bendrąsias kompetencijas. Etninės kultūros ugdymas yra integrali bendrojo ugdymo dalis. Programa apibrėžia tikslus ir uždavinius, struktūrą, integravimo galimybes, ugdymo gaires, nurodo tinkamos mokyti aplinkos ypatybes, nustato turinio apimtį, mokinių pasiekimus, pateikia pasiekimų vertinimo pagal lygius kriterijus.

2. Programoje vartojamos sąvokos apibrėžtos Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme (Žin., 1991, Nr. 23-593; 2011, Nr. 38-1804), Lietuvos Respublikos etninės kultūros valstybinės globos pagrindų įstatyme (Žin., 1999, Nr. 82-2414), Lietuvos Respublikos tautinio paveldo produktų įstatyme (Žin., 2007, Nr. 77-3043).

3. Etninės kultūros ugdymas 11–12 (III–IV gimnazijų) klasėse padeda ugdyti bendrąsias kompetencijas, tautos kultūrine patirtimi grindžiamą kūrybiškumą, tautinę ir pilietinę savimonę, pagarbą tradicinėms dorovės normoms, gyvenamajai aplinkai ir Lietuvai, šeimos, bendruomenės ir tautos paveldėtoms tradicijoms, kitų tautų kultūrinėms vertybėms.

4. Programa yra pasirenkamoji ir gali būti įgyvendinama mokyklose, vykdančiose mokymą lietuvių kalba ar tautinės mažumos kalba, taip pat neformaliojo švietimo mokyklose. Programa yra viena iš priemonių ugdyti mokinių kultūrinę kompetenciją.

II. ETNINĖS KULTŪROS UGDYMO TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

5. Etninės kultūros ugdymo tikslas – ugdyti asmenybę, turinčią brandžią tautinę savimonę ir savigarbą, gebėjimus ir nuostatas puoselėti artimiausios aplinkos, savo šalies ir kitų tautų kultūrą, pasaulio paveldą, suvokiančią etninės kultūros visumą ir jos santykį su dabartimi, kultūrų įvairovę.

6. Etnokultūrinio ugdymo uždaviniai yra siekti, kad mokiniai:

6.1. jaustų pagarbą iš kartos į kartą paveldėtoms vertybėms, domėtusi etninės kultūros raida;

6.2. suvoktų etninės kultūros gyvybingumą ir nuolatinį atsinaujinimą, gebėtų įžvelgti papročių įtaką dabartiniam gyvenimui;

6.3. kūrybiškai taikytų etnokultūros žinias ir gebėjimus savo šeimos ir bendruomenės gyvenime, visuomeninėje veikloje;

6.4. suvoktų ir pripažintų kultūrų įvairovę kaip vertybę, kartu gebėtų tinkamai atstovauti savo tautos kultūrai;

6.5. tobulintų ir sistemintų savo žinias apie etninę kultūrą, suvoktų tautos kultūros visumą ir dabartinę raišką, kartu ir save kaip tos kultūros atstovą;

6.6. gebėtų analizuoti svarbiausių tradicijų kilmę ir prasmę, jų sąsajas ir savitumą lygindami su kitų tautų papročiais.

III. PROGRAMOS STRUKTŪRA

7. Etninės kultūros ugdymas yra kompleksiškas, apimantis teorinį pažinimą ir praktinių gebėjimų ugdymą. Programą sudaro santykinai atskirtos, bet ugdymo procese integruojamos dvi veiklos sritys:

7.1. etninės kultūros reiškinių pažinimas, visumos suvokimas ir vertinimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje – ugdomosios veiklos sritis, skirta mokinių pažinimo, suvokimo ir vertinimo gebėjimų ugdymui(si), kai mokomasi atpažinti etninės kultūros apraiškas ne tik praeities, bet ir šiuolaikinėje kultūroje, suvokiant jų tęstinumą ir kaitą, tiriant, analizuojant ir vertinant skirtingų kultūrų panašumus ir skirtumus, susipažįstant su etninės kultūros globa bei paveldo apsauga Lietuvoje ir pasaulyje;

7.2. etnokultūrinė raiška – ugdomosios veiklos sritis, skirta mokinių praktiniams gebėjimams, pavyzdžiui, tradicinio dainavimo, šokimo, muzikavimo, pasakojamosios tradicijos, tarmių, tradicinių amatų, etnokultūrinių švenčių organizavimo, papročių pritaikymo, etnokultūrinių projektų rengimo ir įgyvendinimo, ugdyti(s). Įgytų žinių bei su(si)formuotų nuostatų taikymas, etnokultūrinė raiška padės mokiniams įgyvendinti įvairius tiek tradicinius, tiek savitai interpretuotus kūrybinius darbus. Ši veiklos sritis skatina saviraišką, kūrybiškumą bei visuomeniškumą, sudaro galimybes pritaikyti įgytus gebėjimus ir inicijuoti etnokultūrinę raišką asmeniniame, šeimos, bendruomenės ir visuomeniniame gyvenime.

8. Etninė kultūra padeda mokiniams ugdytis bendrąsias kompetencijas:

8.1. labiausiai etnokultūrinis ugdymas padeda siekti kultūrinės kompetencijos – skatinant sąmoningą, atsakingą ir kūrybingą mokinių dalyvavimą etninės kultūros procesuose, artimiausios aplinkos ir šalies etninės kultūros, pasaulio paveldo puoselėjimą;

8.2. iniciatyvumo ir kūrybingumo kompetenciją mokiniai ugdomi etnokultūrinėje raiškoje rodydami iniciatyvą ir kūrybiškai taikydami žinias bei gebėjimus, inicijuodami etnokultūrinius renginius, projektus ir juos įgyvendindami;

8.3. socialinė pilietinė kompetencija ugdoma padedant mokiniams suvokti savo vaidmenį, puoselėjant etnokultūrinės vertybes, šalies ir pasaulio paveldą, pažįstant kultūrų įvairovę, skatinant toleranciją, aktyvų dalyvavimą bendruomenės gyvenime, ugdant meilę tėvynei;

8.4. pažinimo kompetenciją mokiniai ugdomi ieškodami informacijos apie etninę kultūrą, ją nagrinėdami, keldami su etnine kultūra susijusius klausimus ir problemas, ieškodami pagrįstų atsakymų ir problemų sprendimų;

8.5. komunikavimo kompetenciją mokiniai išsiugdo tinkamai vartodami etnokultūrinės sąvokas, pokalbiuose ir diskusijose sklandžiai, argumentuotai pagrįsdami savo nuomonę apie etninės kultūros reiškinius bei vertybes, bendraudami ir bendradarbiaudami etnokultūrinėje veikloje, remdamiesi tradicijomis ir jų pažinimu;

8.6. mokėjimo mokytis kompetenciją mokiniai ugdomi savarankiškai apmąstydami etninės kultūros mokymosi procesą, keldami mokymosi tikslus, taikydami įvairias sau tinkamas strategijas, pasirinkdami ir naudodami tinkamas priemones;

8.7. asmeninę kompetenciją mokiniai parodo pozityviai mąstydami, pasinaudodami liaudies išmintimi.

9. Šalia bendrųjų kompetencijų ugdoma dalykinė. Įgydami dalykinę kompetenciją mokiniai suvoks tautos kultūros savitumą, sąsajas su kitomis kultūromis, supras tradicinių papročių, apeigų, simbolių ir kitų etninės kultūros reiškinių kilmę, paskirtį, prasmę, svarbiausias ypatybes, kūrybiškai pritaikys etninės kultūros žinias ir gebėjimus įvairiose gyvenimo srityse bei puoselėdami paveldą, sustiprins tautinę savimonę, patriotines, pilietines ir pagarbos kitoms kultūroms nuostatas. Dalykinę kompetencija apima:

9.1. etnokultūrinių vertybių ir procesų pažinimą, interpretavimą bei vertinimą – ugdomas gebėjimas apibūdinti įvairių etnokultūrinių vertybių kilmę, prasmę ir svarbiausias ypatybes, išmanyti etnokultūrinių reiškinių raidą Lietuvoje, suvokti visumą, lyginti su atitinkamais kitų šalių etnokultūriniais reiškiniais, išsakyti argumentuotą nuomonę apie matytus etnokultūrinius renginius, kritiškai vertinti šiuolaikinius su etnine kultūra susijusius reiškinius, suvokti vertybes;

9.2. tautinės savimonės ir pagarbos kitų tautų kultūrai puoselėjimą – ugdomas domėjimasis savo ir kitų tautų etnokultūrinių reiškinių bei vertybių būkle, siekis jas išsaugoti ir tęsiant kūrybiškai plėtoti, kryptingas savo tautos tradicijų puoselėjimas šeimoje, bendruomenėje ir visuomenėje, asmeninės etnokultūrinės patirties plėtojimas siekiant geresnių gebėjimų perduoti etnokultūrinės vertybes iš kartos į kartą, atstovauti savo tautai parodant pagarbą ir toleranciją savo tautos ir kitų tautų kultūrinio gyvenimo reiškiniams;

9.3. etnokultūrinę raišką – tobulinami sakytinio, muzikinio, šokamojo, vaidybinio ir žaidybinio folkloro atlikimo gebėjimai, tradicinių amatų pažinimas ir gebėjimas praktiškai panaudoti teorines žinias, pritaikyti papročius puoselėjant gamtą ir gyvenamąją aplinką, per šeimos ir kalendorines šventes, ruošiant maistą, puoselėjant sveikatą, dalyvaujant įvairiuose etnokultūriniuose mokyklos, vietos bendruomenės ar visuomenės renginiuose, juos organizuojant ir kuriant scenarijus; taip pat ugdomas gebėjimas kurti ir įgyvendinti etnokultūrinius projektus.

IV. ETNOKULTŪRINIO UGDYMO INTEGRAVIMO GALIMYBĖS

10. Etninė kultūra dėl savo visa apimančio pobūdžio pasižymi išskirtiniu integralumu, todėl svarbu išnaudoti visas tarpdalykinės integracijos galimybes. Savo turiniu, tikslais ir uždaviniais, gebėjimų ugdymui(si) skirtomis veiklomis etninė kultūra daugiau ar mažiau siejasi su visais mokomaisiais dalykais. Ryškiausiomis sąsajomis su etnokultūriniu ugdymu pasižymi šie mokomieji dalykai:

10.1. Dorinis ugdymas. Etnokultūrinis ugdymas atitinka dorinio ugdymo tikslus ir uždavinius – padėti išugdyti brandžią tautinę savimonę ir savigarbą turinčią asmenybę, gebančią orientuotis pasaulėžiūrinėje ir kultūrinėje visuomenės įvairovėje, kurti pozityvius, tolerantiškus, atsakingus santykius su kitais, plėtoti kultūrinį sąmoningumą remiantis tautos ir žmonijos išmintimi, puoselėti savo šalies ir vertinti kitų tautų kultūrą. Dorinio ugdymo Filosofinės etikos modulis atveria plačias galimybes nagrinėti etninės kultūros sampratą ir reikšmę Lietuvos, Europos ir pasaulio kontekste remiantis įvairių amžių ir šiuolaikinių mąstytojų filosofiniais požiūriais. Šeimos etikos modulis glaudžiai siejasi su žmogaus gyvenimo ciklo, svarbiausių jo tarpsnių, skirtingų lyčių bendravimo, draugystės, meilės, vedybų apeigų ir kitų švenčių, santuokinio gyvenimo, vaikų auklėjimo šeimoje tradicijų nagrinėjimu. Profesinės etikos modulis sudaro sąlygas pažinti ir lyginti senuosius darbo papročius, tradicinius amatus ir verslus, koks buvo darbo organizavimas ir pasiskirstymas darbais, apibūdina dabartinės jaunimo profesijos pasirinkimo galimybes. Etikos ir kino modulis parankus mokiniams vaizdingai pristatyti etninės kultūros vertybes, kultūrinį kraštovaizdį, liaudies kūrybą, tradicinį žmogaus santykį su gamta ir įvairių kultūrų etiketo formas. Tikybos mokymas susijęs su etninei kultūrai svarbiais krikščioniškosios pasaulėjautos aspektais, tikėjimo ir religijos raidos tyrimais, tradicine mirties ir pomirtinio pasaulio samprata, kalendorinių švenčių tradicijomis, kryždirbystės ir religinio meno paveldo puoselėjimu. Per tikybos ir religijotyros pamokas mokiniai gali susipažinti su Lietuvoje veikiančių tradicinių religinių bendruomenių gyvenimo ypatumais, taip pat su kitų kultūrų, pasaulio religijų istorijos ir naujausios raidos kontekstu, religijų išpažinėjų pažiūromis, dvasinėmis ir etninėmis kultūros vertybėmis;

10.2. Lietuvių kalba ir literatūra, gimtoji kalba. Etninė kultūra tiesiogiai siejasi su lietuvių kalbos ir gimtosios kalbos pažinimu, nacionalinės literatūros suvokimu. Tautą jungia bendra kalba, kurios įvairovė atspindi tautos kūryboje, tam tikrų reiškinių ir vertybių įvardijimuose, tarmėse, papročiuose ir apeigose. Tautos etninės kultūros ir tautos kalbos ugdymas turi bendrą tikslą – formuoti asmenybę, gebančią gimtąja kalba perimti kultūros paveldą ir gyvąją tradiciją, kurti tautos kultūrai svarbias vertybes, reikšti savosios egzistencijos prasmę. Nacionalinės literatūros pažinimas pradedamas nuo tautosakos, kurios kūrybiniai principai, įvaizdžiai, ženklai ir kitos ypatybės įkvepia grožinę literatūrą, daro įtaką profesionaliajai kūrybai;

10.3. Istorija. Etninės kultūros pažinimas padeda geriau suprasti tautos kultūros, bendruomeninio ir socialinio gyvenimo istoriją, pažinti įvairių jos aspektų kaitą, skirtingus bruožus atskirais laikotarpiais, taip pat nuodugniau suvokti tautinės savimonės raidą, sąsajas su kitomis kultūromis, pastebėti bendrus dėsningumus. Istorija padeda atskleisti etninės kultūros kitimo

tendencijas kaip Europos ir pasaulio tautų kultūros istorinio sąlygotumo, kintamumo ir tęstinumo išraišką;

10.4. Gamtamokslinis ugdymas. Gamtos mokslus ir etninę kultūrą sieja mokinių supratimo apie žmogų ir pasaulį formavimas, atsakomybės ir pagarbos gamtai ugdymas. Iš kartos į kartą užkoduotomis formomis perduotas pasaulio aiškinimas, dangaus šviesulių įvaizdžiai, pasaulio modelio erdvinę ir laikinę struktūrą išreiškiantys ženklai išvelgiami audinių, drožinių, velykinių margučių ornamentuose, tautodailėje, tautosakoje ir kitoje liaudies kūryboje. Toks pasaulio atspindėjimas ir aiškinimas dažnai buvo susietas su tikėjimu. Nuo pat savo ištakų gamtos mokslai pasaulį aiškina objektyvių duomenų ir faktų kalba, todėl etninės kultūros ir gamtos mokslų integravimas turi būti labai apgalvotas. Etnine kultūra gali būti siekiama mokinius sudominti ir parodyti, kad žmonės nuo seno bandė daugiau sužinoti apie save ir pasaulį, sukaupti faktus stebint kasmet besikartojančius gyvosios ir negyvosios gamtos sezoninius bei astronominius reiškinius, paskatinti suvokti žmogaus ir gamtos tarpusavio priklausomybę. Daugelį aplinkosaugos, sveikos gyvensenos, darnaus vystymosi idėjų užuomazgų galima rasti etninėje kultūroje;

10.5. Meninis ugdymas. Etninės kultūros integraciniai ryšiai su meno dalykais – muzika, šokių, daile, teatru – atskleidžia nacionalinio meno ištakas, leidžia geriau suvokti tautos kūrybos savitumą, pagrindinius vaizdinius, simboliką, estetinius idealus, komponavimo principus, kitas kūrybines priemones ir ypatybes. Liaudies kūrybos, apimančios sakytinį, muzikinį, šokamąjį, vaidybinį ir žaidybinių folklorą bei tautodailę, suvokimas kaip nuolat atsinaujinančios ir kartu puoselėjančios tradicijų tąsą, skatina ugdytinių kūrybines galias, leidžia perimti ir plėtoti kultūrinę tautos palikimą suprantant ankstesnių kartų indėlį, padeda formuoti asmenybei, kuri gebės rūpintis liaudies meno palikimo išsaugojimu;

10.6. Technologijos. Etnokultūrinis ugdymas siejamas su technologijų dalyku sudarant mokiniams galimybes pažinti tautodailę, tradicinius amatus, verslus ir darbus, įvairialypį ūkinės veiklos paveldą, puoselėti vertybines nuostatas, elgesio kultūrą ir tradicijas. Praktinis tradicinių patiekalų ruošimo ir stalo padengimo, tradicinių dirbinių gaminimo gebėjimų ugdymas leidžia mokiniams įgyti naudingos darbo patirties, kuri galės būti reikalinga tolesnėje kūrybinėje ir netgi profesinėje veikloje. Su mitybos papročiais ir kulinariu paveldu siejasi Turizmo ir mitybos modulis, su tradiciniais amatais – Statybos ir medžio apdirbimo bei Taikomojo meno, amatų ir dizaino moduliai, su tradicine apranga – Tekstilės ir aprangos modulis;

10.7. Kūno kultūra. Etninė kultūra papildo kūno kultūros turinį liaudies žaidimais – taip didinamas etninės kultūros ugdymo(si) prieinamumas, mokiniams sudaromos sąlygos išgyventi gyvąją tradiciją ir tautinį tapatumą, skatinama juos burtis į įvairius šių žaidimų klubus ar komandas. Kūno kultūros bendrosios programos išplėstinio kurso Krašto gynybos modulis turi sąsają su etnokultūriniu ugdymu, nes modulio turinys apima pilietinį, patriotinį ir tautinį ugdymą. Kitas išplėstinio kurso modulis Neolimpinės sporto šakos taip pat turi sąsają su liaudies žaidimais. Integruoti į ugdymą sportiniai ir judrieji liaudies žaidimai gali praturtinti kūno kultūros vidurinio ugdymo programą, kartu puoselėti šių žaidimų tradicijos tęstinumą.

11. Siauresniais aspektais etninės kultūros ugdymas siejasi su šiais mokomaisiais dalykais:

11.1. Užsienio kalbos. Užsienio kalbų mokymasis padeda mokiniams susipažinti su kitų tautų papročiais ir tradicijomis, nustatyti bendrumus ir skirtumus, ugdyti pagarbą kitoms kultūroms;

11.2. Matematika. Etninę kultūrą su matematika sieja skaičiavimo sistemų kilmė, archajiškų kalendorinių matavimų patirtis, liaudiški matai ir saikai;

11.3. Informacinės technologijos. Naudodami informacinės technologijas, mokiniai veiksmingiau ir greičiau randa reikiamą informaciją etnokultūrine tema internete, rengia projektus, stebi mokomąją vaizdo medžiagą, naudojami skaitmeninėmis mokymo priemonėmis, turi galimybę bendrauti ir bendradarbiauti su kitų tautų atstovais, gauti naudingos informacijos apie kitų tautų tradicijas ir papročius;

11.4. Geografija. Etnokultūrinį ugdymą su geografijos dalyku sieja savo krašto, gimtosios ir gyvenamosios vietovės geografinio savitumo, reikšmingų gamtos ir kultūros paveldo objektų pažinimas, tautos etninės kultūros suvokimas ne tik kaip savitos, bet ir kaip daugialypės, paturtintos kaimyninių ir kitų tautų patirtimi.

12. Neformalusis švietimas. Etninės kultūros integravimo uždaviniai įgyvendinami ne tik per formalųjį, bet ir per neformalųjį švietimą. Etninės kultūros pažinimas, jos raiškos gebėjimai bei įgūdžiai įgyjami per įvairią mokinių kultūrinę saviraišką: folkloro ansamblių, būrelių, klubų ir kitų kolektyvų veiklą, etnokultūrinės raiškos gebėjimų tobulinimą neformaliojo švietimo mokykloje, švenčių rengimo praktiką, dalyvavimą seminaruose, etninės kultūros stovyklose, renkant tautosakos ar kitą kraštotyrinę medžiagą. Vadovaujantis aktyvaus ugdymo(si) metodais, sudaromos įvairios individualios, grupinės ar klasės užduotys bei projektai: pažintinės ekskursijos, susitikimai su liaudies meistras, dainininkais, tautodailininkais, šeimų vakaronės, tradiciniai mokyklos renginiai, kalendorinės šventės, kraštotyrinė veikla, kultūros paminklų tvarkymo talkos ir kita. Taip ugdomi mokinių savarankiškos veiklos bei grupinio bendradarbiavimo gebėjimai.

V. ETNOKULTŪRINIO UGDYMO GAIRĖS

13. Remdamiesi Programa ir atsižvelgdami į etnografinio regiono, mokyklos, vietos bendruomenių tradicijas, turimas priemones, šalia gyvenančias kitas tautas, mokytojai galės lanksčiai planuoti konkrečią ugdymo situaciją atitinkantį etninės kultūros dalyko turinį. Planuojant svarbu atsižvelgti į mokinių gebėjimus, pasiekimų lygį, etnokultūrinius polinkius ir mokymosi poreikius, mokymo(si) sąlygas, ieškoti etnokultūrinio ugdymo sąsajų ir turinio integracijos su įvairiais mokomaisiais dalykais, bendradarbiauti su tų dalykų mokytojais.

14. Reikšmingas pedagoginio darbo veiksnys yra ugdymo metodai. Negali būti universalus, kiekvienam mokytojui ir mokiniui tinkamo metodo, todėl mokytojas pagal savo gebėjimus turi rinktis tokius metodus, kurie padėtų geriausiai pasiekti ugdymo tikslus ir uždavinius. Jei jam patogus metodas nepadeda skleisti kiekvieno mokinio individualybei, reikia ieškoti kito, padėsiančio ne tik ugdyti visapusišką žmogų, bet ir pajauti etninės kultūros grožį, reikšmę, tęstinumą ir dalyvavimo etnokultūriniame gyvenime svarbą. Mokymo metodą mokytojas turi rinktis tik tiksliau įvertinęs mokymo tikslus ir mokinių savybes – amžių, motyvaciją, tautybių skirtumus, ankstesnes etnokultūrinės žinias. Be to, ne visi metodai vienodai vertingi mokymo požiūriu.

15. Etninės kultūros pamokose neturėtų būti svarbiausias tikslas suteikti kuo daugiau informacijos – per pamoką svarbu ne tik mokyti, bet ir skatinti mokinį ieškoti, diskutuoti, veikti, nebijoti klysti ir taisyti savo klaidų. Kad ir kokią temą pasirinktų, mokytojas turi siekti ne vieno, o kelių tikslų. Todėl labai svarbu ne tik taikyti atskirus ugdymo metodus, bet svarbu juos ir derinti. Etnokultūriniame ugdyme reikėtų derinti įvairius metodus: aiškinimą, darbą poromis ir grupėmis, demonstravimą, diskusiją, individualų darbą, darbą kompiuteriu, konkursus, mokymą naudojant vaizdo ir garso įrašus, mokymąsi mokant kitus, parodas, pokalbius, projektinius darbus, savarankiškus darbus, vaidinimus, kūrybines užduotis. Svarbu, kad pasirinkti metodai skatintų mokinių savarankiškumą, loginį mąstymą, aktyvų dalyvavimą ugdymo procese. Etninės kultūros pamokose šalia pažintinių temų lygiavertė turi būti ir etnokultūrinė raiška. Mokytojas per etninės kultūros pamokas turi stengtis sudominti mokinius taip, kad jie ir neformaliajame švietime noriai rinktųsi etnokultūrinę veiklą, taip papildydami ir įtvirtindami gautas per etninės kultūros pamokas žinias.

16. Mokinių pasiekimai etninės kultūros, kaip ir religijotyros, kitų socialinių mokslų, srityje turėtų būti vertinami ypač atsargiai ir apgalvotai, nes etninės kultūros objektas – kultūros pažinimas ir vertinimas – yra glaudžiai susijęs su asmenine žmonių patirtimi. Ar etninės kultūros dalyko žinias vertinti pažymiu, ar kaupiamuoju balu, sprendžia mokykla.

VI. ETNOKULTŪRINIO UGDYMO MOKYMOSI APLINKA

17. Ugdant mokinių etnokultūrinį mąstymą, plėtojant jų gebėjimus, įgūdžius ir žinias, labai svarbi tinkama emocinė mokymosi aplinka: mokytojo ir mokinio, pačių mokinių tarpusavio bendradarbiavimas ir bendravimas, skatinantis kūrybiškumą, formuojantis vertybinius santykius su kitais žmonėmis, aplinkiniu gyvuoju ir materialiuoju pasauliu. Etninės kultūros pamokoms gali būti naudojamas ne tik tinkamai įrengtas etninės kultūros kabinetas, bet ir muziejus, biblioteka, informacinis centras, regioninis parkas. Svarbu, kad pati aplinka vizualiai pagelbėtų etnokultūriniam ugdymui. Etninės kultūros kabinate, be etnokultūrinių vertybių, mokomosios medžiagos, turėtų būti vaizdo medžiagos peržiūros įranga, informaciniai leidiniai, vaizdo ir garso įrašai. Fizinė aplinka, pritaikyta įvairių poreikių mokiniams, turi būti saugi, estetiška ir funkcionali.

VII. ETNOKULTŪRINIO UGDYMO MOKINIŲ PASIEKIMAI, TURINIO APIMTIS IR VERTINIMAS

18. Mokinių pasiekimams keliami reikalavimai pateikiami Programos 1 priede.

19. Programos turinio apimtis pagal temines sritis:

19.1. Etninės kultūros samprata. Mokiniai aiškinasi etninio tapatumo bei tautinės savimonės ypatumus, ryšius su etnine kultūra. Analizuoja etninės kultūros ir kitas susijusias sąvokas. Nagrinėja veiksnius, turėjusius įtakos etninės kultūros formavimuisi ir kaitai. Diskutuoja apie etninės kultūros integravimą į šiuolaikinę kultūrą, santykį su profesionaliąja kultūra;

19.2. Pasaulėžiūra, mitologija ir religija. Mokiniai apžvelgia baltų pasaulėžiūros, mitologijos ir religijos šaltinius, raidą ir įtakos turėjusius veiksnius. Aiškinasi būdingų mitinių vaizdinių prasmę, požiūrį į žmogaus santykį su gamta. Nagrinėja pomirtinio gyvenimo sampratą baltų pasaulėžiūroje, jos apraiškas kalendorinėse, darbo ir šeimos apeigose, folklore, tradicinėje architektūroje, dirbiniuose, tautodailėje ir kitame pavelde. Baltų pasaulėžiūrą, mitologiją ir religiją lygina su kitų kultūrų palikimu. Nagrinėja senojo tikėjimo ir krikščionybės persipynimą etninėje kultūroje;

19.3. Žmogaus gyvenimo ciklo tarpsniai ir apeigos. Mokiniai aptaria svarbiausius žmogaus gyvenimo etapus nuo kūdikystės iki senatvės. Aiškinasi jaunimo bendravimo papročius ir brandos apeigas, lygina jas su šiuolaikiniu jaunimo gyvenimu. Nagrinėja vedybų papročius ir apeigas etninėje kultūroje, jų prasmę, vestuvinį folklorą. Lygina savo tautos ir kitų tautų vedybinius papročius, aptaria tradicijų atspindžius šiuolaikinėse vestuvėse. Apžvelgia gimtųjų, vardynų bei krikštynų papročius ir apeigas, jų raidą, atspindžius šiuolaikinėse krikštynose ar vardynose. Aptaria senolių vaikų auginimo ir auklėjimo patirtį, vaikams skirtą tautosaką, svarsto tradicijų taikymo dabartiniam vaikų auklėjimui šeimoje ir ugdymo įstaigose galimybes. Nagrinėja tradicinę mirties ir pomirtinio pasaulio sampratą, požiūrį į senatvę. Aptaria laidotuvių papročius ir apeigas, muzikinį folklorą, lygina su kitų tautų ar šalių tradicijomis. Apibūdina kapų priežiūros ir lankymo papročius, jų kaitą;

19.4. Sveikatos tausojimo papročiai ir gydymas. Mokiniai nagrinėja sveikatos ir ligos sampratą etninėje kultūroje, senuosius sveikatos tausojimo ir higienos laikymosi papročius. Aptaria tradicinėje virtuvėje ir liaudies medicinoje naudojamus gydomuosius augalus bei produktus, kitus liaudies medicinos ir veterinarijos ypatumus. Nagrinėja ligonio slaugymo ir lankymo papročius. Aiškinasi tradicinės bendruomenės požiūrį į žalingus įpročius;

19.5. Kulinarinis paveldas ir mitybos papročiai. Mokiniai aptaria tradicinius mitybos papročius, jų kaitą. Nagrinėjamus atskirų Lietuvos etnografinių regionų kulinarinio paveldo bruožus, svarbiausių kalendorinių švenčių tradicinį valgiaraštį, vaišinimosi tradicijas lygina su dabartiniais svetingumo ir vaišių papročiais. Apžvelgia Lietuvos tautinių bendrijų tradicinės virtuvės ypatumus. Aiškinasi kulinarinio paveldo sklaidą Lietuvoje;

19.6. Etnografiniai regionai. Mokiniai nagrinėja Lietuvos etnografinių regionų ypatumus lėmusias gamtines, istorines, sociokultūrinis ir kitas priežastis, skirtingą regionų raidą, sąsajas su

baltų gentimis. Analizuoja, kaip etnografinių regionų ypatybės atsispindi materialinėje ir dvasinėje etninėje kultūroje, kai kurių požymių įsismelkimą pereinamose, mišriose teritorijose;

19.7. Kultūrinis kraštovaizdis ir tradicinė architektūra. Mokiniai lygina skirtingų Lietuvos etnografinių regionų kultūrinį kraštovaizdį ir tradicinę architektūrą. Nagrinėja tradicinės sodybos pastatų ir jų dalių simbolinę reikšmę, namo statybos, įkurtuvių papročius ir apeigas. Aptaria tradicinės sodybos kaitą pastaraisiais dešimtmečiais Lietuvos kaime. Palygina tradicinės architektūros bei kultūrinio kraštovaizdžio dabartiniu metu puoselėjimą Lietuvoje ir kitose šalyse;

19.8. Kalendorinės šventės ir papročiai. Mokiniai nagrinėja ciklinę laiko sampratą tradicinėje pasaulėžiūroje, agrarinių švenčių ryšį su gamtos ciklais. Aptaria pagrindines savo tautos kalendorines šventes – rudens, žiemos, pavasario ir vasaros, kai kurias analizuoja išsamiau, lygina su panašiomis kitų tautų šventėmis. Ankstesnio laikotarpio švenčių apeigas ir papročius lygina su dabartinėmis tradicijomis, naujais reiškiniais. Nagrinėja kalendorinės tautosakos ir folkloro ypatybes, semantiką ir raidą;

19.9. Tradiciniai amatai, verslai ir darbai. Mokiniai aptaria tradicinės bendruomenės darbo papročius ir apeigas, jų sąsajas su mitiniais vaizdiniais ir simbolika. Nagrinėja su tradiciniais darbais susijusią liaudies kūrybą. Aiškinasi įvairius tradicinius amatus ir verslus, jų raidą, kaitos priežastis. Aptaria tradicinių dirbinių, kitų produktų realizavimo būdus praeityje ir dabar. Nagrinėja šių dienų tradicinių amatų ir verslų plėtrą, senųjų darbo papročių rekonstrukcijas įvairiose šventėse. Svarsto tradicinių amatų ir darbų naudojimo kultūrinio turizmo plėtrai galimybes Lietuvoje, lygina su kitų šalių pavyzdžiais;

19.10. Archeologinis ir tautinis kostiumas. Mokiniai aptaria I–XVI a. baltų aprangą, archeologinių radinių reikšmę jai atkurti. Svarsto archeologinio kostiumo atkūrimo ir pasigaminimo galimybes, autentiškumo ir interpretacijos klausimus, reikšmę dabarčiai. Apžvelgia XVII a.–XIX a. pabaigos lietuvių valstiečių tradicinės aprangos bendruosius bruožus ir regioninius skirtumus. Analizuoja tradicinio kostiumo kitimo priežastis, tautinio kostiumo susiformavimo aplinkybes, jo inovacijas tradicinio kostiumo kontekste. Lietuvišką kostiumą lygina su kitų tautų nacionaliniais kostiumais, apžvelgia Lietuvoje gyvenančių tautinių bendrijų tautinių kostiumų ypatumus. Aiškinasi tautinio kostiumo reikšmę ir pritaikymą šiuolaikinio žmogaus gyvenime Lietuvoje bei kitose šalyse.

19.11. Liaudies kūryba. Mokiniai aptaria folkloro – sakytinio, muzikinio, šokamojo, žaidybinio, vaidybinio – įvairovę, taip pat šiuolaikinio folkloro pavyzdžius. Pasirinktinai nagrinėja atskirus folkloro žanrus ir liaudies muzikos instrumentus, jų plitimą etnografiniuose regionuose, ypatybes, paskirtį ir semantiką. Analizuoja tarmių ir patarmių ypatumus, svarsto tarmių gyvosios tradicijos tęstinumo problemas. Nagrinėja tautosakos ir tarmių apraiškas grožinės literatūros kūriniuose, poezijoje. Apibūdina tautodailės įvairovę Lietuvoje, jos raidą, domisi įvairiais tradiciniais amatais, mokosi kurti tautodailės kūrinius. Aptaria įvairios liaudies kūrybos naudojimą mėgėjų ir profesionalų kūryboje – aranžuotėse, stilizacijose, autoriniuose kūriniuose.

19.12. Etninės kultūros tyrimai, sklaida, valstybinė globa. Mokiniai aiškinasi, ką tyrinėja su etnine kultūra susiję įvairūs mokslai. Susipažįsta su Lietuvoje sukauptais folkloro, tarmių, etnografijos ir kitais fondais, jų duomenų bazėmis internete, svarbiausiomis mokslinių tyrimų ir kultūros įstaigomis. Aptaria, kokiose aukštosiose mokyklose rengiami etninės kultūros specialistai. Susipažįsta su įvairiomis etnokultūrinėmis nevyriausybinėmis organizacijomis, interneto tinklalapiais, aptaria etninės kultūros sklaidą kitose masinėse informavimo priemonėse. Nagrinėja kultūros paveldo ir etninės kultūros valstybinę globą Lietuvoje. Aiškinasi, kaip materialųjį ir nematerialųjį kultūros paveldą globoja tarptautinės organizacijos, kokios Lietuvos etnokultūrinės vertybės įrašytos į UNESCO sudarytą Žmonijos nematerialaus ir žodinio paveldo šedevrų sąrašą.

20. Mokinių pasiekimų lygių požymiai pateikiami Programos 2 priede. Mokinių žinių, supratimo ir gebėjimų lygių požymiai padeda mokytojui stebėti, apibendrinti, fiksuoti individualius mokinių pasiekimus ir pagal tai diferencijuoti užduotis. Patenkinamo, pagrindinio ir aukštesniojo lygių požymiai – ne kiekybiniai, o kokybiniai. Jais siekiama ne tik vertinti mokinių pasiekimus lygiais, vertinti balais, bet ir siekiama, kad šie kriterijai padėtų mokytojams įvertinti kiekvieno mokinio gebėjimus ir numatyti jų ugdymą siekiant geresnių mokymo(si) rezultatų.

VIII. PROGRAMOS ĮGYVENDINIMO MODELIŲ APRAŠYMAS

21. Programos įgyvendinimo modeliai gali būti įvairūs:

21.1. pasirenkamasis etninės kultūros dalykas 11–12 klasėms;

21.2. pasirenkamieji etninės kultūros moduliai 11–12 klasėms (modulių apimtis priklauso nuo skiriamų valandų skaičiaus). Pavyzdžiui: Kalba ir etninė kultūra, Menai ir etninė kultūra, Technologijos ir etninė kultūra, Etninė kultūra ir socializacija, Papročiai ir etika. Modulus sudarančių teminių sričių pavyzdžiai pateikiami Programos 3 priede;

21.3. Programos integravimas į įvairius mokomuosius dalykus, pasirenkant iš Programos temines sritis kiekvienam koncentrai ir pagal jas planuojant integruotas pamokas, vedamas vieno, dviejų ar daugiau dalykų mokytojų. Integravimo pagal temines sritis pavyzdžiai pateikiami Programos 4 priede;

21.4. etninės kultūros integravimas į visus mokomuosius dalykus ir į daugelį mokyklos gyvenimo sričių, kai aktualios etninės kultūros temos nagrinėjamos ne tik per mokomųjų dalykų pamokas, bet ir neformalųjį švietimą, mokyklos bendruomeninį gyvenimą, pavyzdžiui, įgyvendinant mokyklos pasirinktą sustiprinto etnokultūrinio ugdymo kryptį ar tam tikrą projektinę veiklą;

21.5. etninės kultūros įgyvendinimas neformaliojo švietimo srityje, kai mokyklų, vykdančių vidurinio ugdymo programą, etninės kultūros kolektyvų – folkloro ansamblių, klubų, amatų būrelių ir kitų – vadovai, neformaliojo švietimo mokyklų mokytojai įgyvendina Programos etnokultūrinės raiškos veiklą, ją pagal galimybes papildydami pasirinktomis etnokultūros vertybių bei reiškinių pažinimo ir vertinimo veiklos srities temomis.

**VIDURINIO UGDYMO ETNINĖS KULTŪROS BENDROSIOS PROGRAMOS
MOKINIŲ PASIEKIMAI**

1. Etninės kultūros reiškinių pažinimas, visumos suvokimas ir vertinimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje	
<p>Nuostatos: puoselėti savo tautinę savimonę, kultūrą, toleruoti ir branginti kitų tautų kultūras; vertinti savo tautos kultūros unikalumą, jausti atsakomybę už jos išsaugojimą; vadovautis tradicinėmis vertybėmis, savo šeimoje ir visuomenės gyvenime puoselėti iki šiol aktualias tradicijas; suvokti save kaip savo tautos etninės kultūros kūrėją, skleidėją ir puoselėtoją.</p> <p>Esminiai gebėjimai: analizuoti ir vertinti įvairius etninės kultūros reiškinius bei vertybes, jų pokyčius ir reikšmę šiuolaikinėje kultūroje; palyginti įvairias senesnes ir naujesnes etninės kultūros formas, savo ir kitų tautų kultūros reiškinius; puoselėti ir kūrybiškai tęsti tautos kultūros tradicijas.</p>	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
1.1. Etninės kultūros samprata	
1.1.1. Analizuoti tautinės, etninės savimonės ypatumus.	<p>1.1.1.1. Nurodyti tautų ir etnosų susiformavimą lėmusias priežastis.</p> <p>1.1.1.2. Paaiškinti etninės kultūros ištakas, apibūdinti įtakas, veikusias etninės kultūros formavimąsi. Paaiškinti etninės kultūros sąvoką, tautos ir etninės kultūros ryšį.</p> <p>1.1.1.3. Bendrais bruožais nusakyti dvasinę ir materialinę tautos kultūrą – nematerialųjį ir materialųjį kultūros paveldą.</p> <p>1.1.1.4. Aptarti lietuvių etninės kultūros sąsajas su kaimu, valstietija, taip pat su dvarais, miesteliais, miestais, kitų šalių kultūromis.</p>
1.1.2. Vertinti įvairias įtakas tradicijoms. Diskutuoti etninės kultūros tęstinumo poreikio ir galimybių klausimais, pateikti siūlymų plėtoti etninės kultūros reiškinius savo bendruomenėje.	<p>1.1.2.1. Pateikti etninės kultūros kitimo ir atsinaujinimo pavyzdžių.</p> <p>1.1.2.2. Palyginti tradicijos ir inovacijos, kultūrinės asimiliacijos, daugiakultūriškumo, kultūrinio sinkretizmo sąvokas, nurodyti jų santykį.</p> <p>1.1.2.3. Nusakyti etninių tradicijų kaitą vykstant socialiniams, vertybiniais, ekonominiais, politiniams, kultūriniais pokyčiams, santykiams su kitomis kultūromis, globalizacijai.</p> <p>1.1.2.4. Pateikti etninės kultūros integravimo(si) į šiuolaikinę kultūrą pavyzdžių.</p> <p>1.1.2.5. Nusakyti etninės kultūros santykį su masine ir profesionaliąja kultūromis.</p>
1.2. Pasaulėžiūra, mitologija ir religija	
1.2.1. Analizuoti ir vertinti tradicinę pasaulėžiūrą, mitologijos ir religijos reiškinius. Interpretuoti tradicinės pasaulėžiūros atspindžius, mitinius įvaizdžius pavelde ir	<p>1.2.1.1. Panaudojant mitologijos šaltinius ir šiuolaikinių mokslo tyrimų rezultatus, apibūdinti veiksnius, darančius įtaką pasaulėžiūros formavimuisi, mitologijos ir religijos raidai.</p> <p>1.2.1.2. Pateikti mitinių vaizdinių apie pasaulio sukūrimą ir jo sandarą pavyzdžių, paaiškinti jų prasmę, požiūrį į žmogaus santykį su gamta.</p> <p>1.2.1.3. Apibūdinti tradicinę dangaus šviesulių poveikio gamtai ir</p>

profesionaliajame mene.	žmonėms sampratą. 1.2.1.4. Paašškinti pomirtinio gyvenimo sampratą senojoje baltų pasaulėžiūroje, aptarti „Sovijaus mitą“.
1.2.2. Palyginti baltų ir kitų pasirinktų kultūrų ar tautų pasaulėžiūros, mitologijos ir religijos ypatybes.	1.2.2.1. Apibūdinti baltų pasaulėžiūros, mitologijos ir religijos ypatybes lyginant su kitų kultūrų palikimu. 1.2.2.2. Konkrečiais pavyzdžiais iš ankstyvesnio ir dabartinio laikotarpio iliustruoti baltų tikėjimo ir krikščionybės pynimosi etninėje kultūroje reiškinius.
1.3. Žmogaus gyvenimo ciklo tarpsniai ir apeigos	
1.3.1. Analizuoti žmogaus gyvenimo ciklą, svarbiausius jo tarpsnius ir apeigas.	1.3.1.1. Apibūdinti svarbiausius žmogaus gyvenimo etapus nuo kūdikystės iki senatvės. 1.3.1.2. Nurodyti skirtingus amžiaus tarpsnius tautosakoje ir kitoje liaudies kūryboje.
1.3.2. Palyginti jaunystės ir vedybinio amžiaus sampratą tradicinėje bendruomenėje ir šiuolaikinio jaunimo gyvenime.	1.3.2.1. Apibūdinti jaunimo bendravimo papročius ir brandos apeigas, jų regioninius, kultūrinius savitumus ir kaitą. 1.3.2.2. Nurodyti jaunimo vaidmenį bendruomeniniuose papročiuose ir apeigose.
1.3.3. Analizuoti vedybų papročius, apeigas, tautosaką ir muzikinį folklorą lyginant savo ir kitų tautų vedybinius papročius, nagrinėjant senųjų tradicijų tęstinumą ar transformacijas šiuolaikinėse vestuvėse.	1.3.3.1. Pateikti vedybų papročių ir apeigų pavyzdžių, paašškinti jų tiesiogines ir simbolines prasmes. 1.3.3.2. Apibūdinti regioninius vestuvių papročius ir folkloro savitumus. 1.3.3.3. Palyginti savo tautos ir pasirinktinai kitų tautų vedybų papročius, folklorą. 1.3.3.4. Aprašyti, kaip tradicijos gyvuoja šiuolaikinėse vestuvėse, nagrinėjant papročių ir apeigų eigos, paskirties ir prasmės išlaikymą arba pokyčius, transformacijas, kūrybines naujoves dainose, instrumentinėje muzikoje ir sakytinėje tautosakoje.
1.3.4. Analizuoti gimtųjų, vardynų, krikštynų, vaikų auginimo papročius tradicinėje bendruomenėje ir jų tąsą bei pokyčius šiuolaikinėje kultūroje.	1.3.4.1. Apibūdinti gimtųjų, vardynų bei krikštynų papročius ir apeigas tradicinėje bendruomenėje. 1.3.4.2. Nusakyti krikštavaikių ir krikštatėvių santykius, senųjų papročių išlaikymą, pokyčius, transformacijas šiuolaikinėse krikštynose ar vardynose. 1.3.4.3. Aptarti tradicinės bendruomenės patirtį auginant ir auklėjant vaikus. 1.3.4.4. Įvertinti vaikams skirtos tautosakos ir folkloro reikšmę vaikų ugdymui.
1.3.5. Analizuoti tradicinę mirties ir pomirtinio pasaulio sampratą, lyginti savo ir kitų tautų laidotuvių ir atminų tradicijas.	1.3.5.1. Apibūdinti tradicinį požiūrį į senatvę, karšatį, mirties ir pomirtinio pasaulio sampratą. 1.3.5.2. Nusakyti laidotuvių papročius ir apeigas, muzikinio folkloro ypatybes, atliekamus apeiginius veiksmus, šokius ir žaidimus. 1.3.5.3. Pasirinktinai apibūdinti kitų tautų laidotuvių papročius. 1.3.5.4. Apibūdinti atminų, kapų priežiūros, lankymo papročius ir jų pokyčius pastaraisiais šimtmečiais.
1.4. Sveikatos tausojimo papročiai ir gydymas	
1.4.1. Svarstyti sveikatos tausojimo ir higienos laikymosi papročius	1.4.1.1. Apibūdinti sveikatos ir ligos sampratas, požiūrį į ligų priežastis, sveikatos tausojimo ir higienos laikymosi papročius tradicinėje bendruomenėje.

<p>tradicinėje bendruomenėje, jų svarbą šiandien.</p>	<p>1.4.1.2. Nusakyti senuosius ir dabartinius grūdinimosi būdus, tradicinės pirties ypatybes. 1.4.1.3. Pasinaudojant įvairiais šaltiniais, nusakyti tradicinės bendruomenės požiūrį į žalingus įpročius. 1.4.1.4. Aprašyti tradicinius namų švarinimosi papročius, pagrindinius tvarkymosi ir puošybos darbus namuose ir sodyboje prieš svarbiausias kalendorines šventes, senųjų papročių taikymo šiuolaikiniame gyvenime galimybes.</p>
<p>1.4.2. Įvertinti senųjų gydymo būdų, ligonio slaugymo ir lankymo papročių svarbą šiandien.</p>	<p>1.4.2.1. Nusakyti liaudies medicinoje žinomiausius gydomuosius augalus, vaistažolių rinkimo ir naudojimo gydymui bei sveikatos, grožio puoselėjimui tradicijas, populiariausius senolių patarimus gydantis nuo persišaldymo, pilvo ir galvos skausmų, sužeidimų, kitų negalavimų. 1.4.2.2. Nusakyti liaudies medicinos ir veterinarijos, magijos ir mentalinės terapijos ypatumus bei reikšmę. 1.4.2.3. Apibūdinti ligonio slaugymo ir lankymo papročius tradicinėje bendruomenėje. 1.4.2.4. Aprašyti liaudies medicinos ir senųjų sveikatos tausojimo papročių svarbą dabartiniame žmonių gyvenime, tradicinių žinių naudojimo galimybes.</p>
<p>1.5. Kulinarinis paveldas ir mitybos papročiai</p>	
<p>1.5.1. Analizuoti mitybos papročius etninėje kultūroje, palyginti regioninius savitumus.</p>	<p>1.5.1.1. Apibūdinti mitybos papročius įvairiais kalendoriniais laikotarpiais, per šventes, dirbant įvairius darbus ir kasdienybėje, pusryčių, pietų ir vakarienės tradicijas, metų laikų įtaką racionui ir valgymo režimui. 1.5.1.2. Nusakyti atskirų etnografinių regionų – Suvalkijos, Dzūkijos, Aukštaitijos, Žemaitijos, Mažosios Lietuvos – kulinarinio paveldo būdingiausias bruožas, šventinius bei kasdienes patiekalus, tarmiškus jų pavadinimus. 1.5.1.3. Aprašyti tradicinius maisto ruošimo būdus, naudotą inventorių, nacionalinės virtuvės prieskonius, maistui ir gėrimams ruošti naudotus produktus. 1.5.1.4. Apibūdinti svarbiausių kalendorinių švenčių tradicinį valgiaraštį. 1.5.1.5. Nusakyti Lietuvoje gyvenančių tautinių bendrijų kulinarinio paveldo ypatumus.</p>
<p>1.5.2. Vertinti mitybos papročius lyginant etnokultūrinės ir šiuolaikines tradicijas.</p>	<p>1.5.2.1. Apibūdinti kasdienio ir vaišių stalo serviravimą, vaišinimosi papročius, tradicinį etiketą prie stalo tradicinėje bendruomenėje ir šiuolaikinėje visuomenėje. 1.5.2.2. Pateikti svetingumo ir vaišių papročių pavyzdžių iš etnokultūrinių ir šiuolaikinių tradicijų. 1.5.2.3. Paašškinti mitybos kaitą ir jos priežastis, šiais laikais lietuviškais laikomų patiekalų susiformavimo aplinkybes.</p>
<p>1.5.3. Vertinti kulinarinio paveldo sklaidą Lietuvoje.</p>	<p>1.5.3.1. Apibūdinti kulinarinio paveldo sklaidą Lietuvoje, kur ir kokių galima paragauti tradicinių savo tautos ir įvairių kitų tautų patiekalų. 1.5.3.2. Pateikti savo tautos arba etnografinio regiono tradicinio patiekalo receptą ir detalią gamybos aprašymą.</p>
<p>1.6. Etnografiniai regionai</p>	
<p>1.6.1. Analizuoti ir vertinti Lietuvos etnografinių regionų kultūros</p>	<p>1.6.1.1. Apibūdinti Lietuvos etnografinių regionų ypatumus lėmusias gamtines, istorines, sociokultūrinės ir kitas priežastis, skirtingą regionų raidą, sąsajas su baltų gentimis.</p>

savitumus.	<p>1.6.1.2. Nurodyti, kaip etnografinių regionų ypatybės atsispindi materialinėje ir dvasinėje tradicinėje kultūroje, atkreipiant dėmesį į požymių pynimąsi pereinamosiose, mišriose teritorijose.</p> <p>1.6.1.3. Bendrais bruožais apibūdinti gyvenamojo etnografinio regiono arba to, iš kurio (-ių) yra kilę tėvai, seneliai ar proseneliai, kultūrinio kraštovaizdžio, mitybos, švenčių ir papročių, tarmės ir patarmių, tautosakos ir muzikinio folkloro savitumus.</p>
1.7. Kultūrinis kraštovaizdis ir tradicinė architektūra	
1.7.1. Palyginti skirtingų Lietuvos etnografinių regionų kultūrinį kraštovaizdį ir tradicinę architektūrą.	Nusakyti skirtingų Lietuvos etnografinių regionų kultūrinį kraštovaizdį bei tradicinę architektūrą.
1.7.2. Išsamiai analizuoti etnografinių kaimų ir sodybų ypatumus, su namais susijusius papročius ir apeigas. Vertinti tradicinių sodybų reikšmę šiandien.	<p>1.7.2.1. Nurodyti įvairios paskirties tradicinės architektūros pastatus, jų tarmiškus pavadinimus, atskirų dalių ypatybes.</p> <p>1.7.2.2. Paaiškinti tradicinių pastatų statybos būdus, struktūros ypatybes.</p> <p>1.7.2.3. Aprašyti tradicinio gyvenamojo namo interjerą ir jo detales.</p> <p>1.7.2.4. Apibūdinti smulkiają architektūrą ir tradicinės sodybos aplinką.</p> <p>1.7.2.5. Nusakyti tradicinės sodybos pastatų ir jų dalių simbolinę reikšmę, statybų, įkurtuvių ir kitus su namais susijusius papročius, apeigas.</p>
1.7.3. Diskutuoti apie tradicinės sodybos kaitą Lietuvos kaime, palyginti su tradicinės architektūros puoselėjimu kitose šalyse.	<p>1.7.3.1. Pateikiant pavyzdžių, apibūdinti tradicinės sodybos kaitą pastaraisiais dešimtmečiais Lietuvos kaime.</p> <p>1.7.3.2. Paaiškinti, kaip dabartiniu metu gaivinamos tradicinės architektūros ir apželdinimo tradicijos, kiek jos puoselėjamos plėtojant kaimo turizmą Lietuvoje, pateikti tradicinės architektūros puoselėjimo kitose šalyse pavyzdžių.</p>
1.8. Kalendorinės šventės ir papročiai	
1.8.1. Nagrinėti ciklinę laiko sampratą tradicinėje pasaulėžiūroje.	<p>1.8.1.1. Apibūdinti ciklinę laiko sampratą tradicinėje pasaulėžiūroje.</p> <p>1.8.1.2. Apibūdinti kalendorinių švenčių sąsajas su tradiciniais kaimo darbais, jaunimo bendravimo papročiais ir kitais veiksniais.</p>
1.8.2. Analizuoti pagrindines savo tautos kalendorines šventes lyginant su kitų tautų šventėmis. Diskutuoti Helovino šventės atėjimo į Lietuvą daromą įtaką senųjų tradicijų tęstinumui.	<p>1.8.2.1. Apibūdinti derliaus ir mirties temas rudens laikotarpio tradicinėse kalendorinėse šventėse.</p> <p>1.8.2.2. Apibūdinti Lietuvoje švenčiamų Vėlinių bei Kūčių savitumus ir panašumus lyginant su kitų Europos šalių papročiais.</p> <p>1.8.2.3. Apibūdinti žiemos ciklo kalendorinių papročių, apeigų ir tautosakos ypatumus bei semantiką.</p> <p>1.8.2.4. Nurodyti kalendorinių švenčių apeigų ir papročių sąsajas su dabartinėmis tradicijomis, naujais reiškiniais ir organizuojamais lokaliais ar platesnio pobūdžio renginiais.</p> <p>1.8.2.5. Išsamiai aprašyti pasirinktos žiemos ciklo šventės ar periodo ypatumus, lyginant su kitų tautų papročiais, muzikine, žaidybine raiška.</p> <p>1.8.2.6. Apibūdinti svarbiausius pavasario ir vasaros švenčių papročius, apeigas, folklorą, jų ypatybes ir prasmes.</p> <p>1.8.2.7. Nusakyti baltų pasaulėjautos palikimo sąsajas su krikščionybe kalendorinėse šventėse, senesnių ir naujesnių papročių ypatumus, dabartinę šių švenčių reikšmę.</p>

1.9. Tradiciniai amatai, verslai ir darbai	
1.9.1. Nagrinėti tradicinės bendruomenės verslus, darbo papročius ir apeigas.	<p>1.9.1.1. Nusakyti tradicinės bendruomenės darbo papročius ir apeigas, darbo organizavimą, pasiskirstymą darbais, naudotus įrankius ir kitą inventorių.</p> <p>1.9.1.2. Aprašyti tradicinės žemdirbystės ypatumus ir svarbiausias apeigas.</p> <p>1.9.1.3. Apibūdinti tradicinės gyvulininkystės papročius ir apeigas.</p> <p>1.9.1.4. Paašškinti tradicinės bendruomenės darbų apeiginę simboliką, sąsajas su mitiniais vaizdiniais.</p> <p>1.9.1.5. Pateikti su tradiciniais darbais susijusios liaudies kūrybos pavyzdžių.</p>
1.9.2. Įvertinti tradicinių amatų ir verslų šiandieninę plėtrą, diskutuoti apie jų naudojimo kultūrinio turizmo plėtrai Lietuvoje galimybes.	<p>1.9.2.1. Apibūdinti tradicinių verslų ir amatų raidą Lietuvoje, kaitos priežastis.</p> <p>1.9.2.2. Palyginti tradicinių dirbinių bei kitų produktų realizavimo būdus seniau ir dabar.</p> <p>1.9.2.3. Pateikti tradicinių verslų ir amatų rekonstrukcijų įvairiose šventėse pavyzdžių.</p>
1.10. Archeologinis ir tautinis kostiumas	
1.10.1. Analizuoti I–XVI a. baltų genčių aprangos ypatumus. Diskutuoti archeologinio kostiumo autentiškumo ir interpretacijos bei reikšmės dabarčiai klausimais.	<p>1.10.1.1. Apibūdinti I–XVI a. baltų genčių aprangos bruožus.</p> <p>1.10.1.2. Nusakyti archeologinių radinių reikšmę archeologinio kostiumo atkūrimui.</p>
1.10.2. Analizuoti tautinio kostiumo bendruosius bruožus, regioninius skirtumus ir raidą.	<p>1.10.2.1. Apibūdinti XVII–XIX a. lietuvių valstiečių tradicinio kostiumo bendruosius bruožus ir juos formavusias aplinkybes, regioninius skirtumus.</p> <p>1.10.2.2. Nusakyti, kas būdinga merginų, moterų ir vyrų aprangai, kokie gyvavo tradicinės nešiosenos papročiai.</p> <p>1.10.2.3. Paašškinti tradicinio kostiumo kitimo priežastis ir ypatumus nuo XIX a. II pusės, apibūdinti kaimo ir miesto gyventojų, kilmingųjų šventinės aprangos sąsajas.</p> <p>1.10.2.4. Nurodyti tautinio kostiumo susiformavimo aplinkybes, jo inovacijas lyginant su tradiciniu kostiumu.</p> <p>1.10.2.5. Paašškinti tautinio kostiumo paskirtį, jo vilkėjimo aplinkybes.</p> <p>1.10.2.6. Remiantis įvairiais šaltiniais, aprašyti savo regiono tradicinio kostiumo ypatumus.</p>
1.10.3. Palyginti savo ir kitų tautų nacionalinius kostiumus. Diskutuoti, kokia tautinio kostiumo reikšmė ir kaip jis pritaikomas šiuolaikinio žmogaus gyvenime Lietuvoje ir kitose šalyse.	Palyginant apibūdinti Lietuvoje gyvenančių tautinių bendrijų, taip pat artimiausių kaimyninių šalių nacionalinių kostiumų savitumus.
1.11. Etninės kultūros tyrimai, sklaida, valstybinė globa	
1.11.1. Analizuoti etninės	1.11.1.1. Nusakyti, ką tyrinėja etnologija, kultūrinė antropologija,

kultūros paveldo tyrimų raidą Lietuvoje.	folkloristika, dialektologija, etnomuzikologija, etnochoreologija, etnokosmologija ir kiti su etnine kultūra susiję mokslai. 1.11.1.2. Apibūdinti tarmių, tautosakos, etnografijos, muzikinio folkloro ir kitos dokumentuotos etnokultūrinės medžiagos fondus, jų internetines duomenų bazines, svarbiausias mokslinių tyrimų institucijas ir jų veiklos kryptis. 1.11.1.3. Išvardyti, kokiose aukštosiose mokyklose dabartiniu metu galima įgyti įvairių krypčių etninės kultūros specialybę.
1.11.2. Įvertinti etninės kultūros plėtrą ir sklaidą Lietuvoje.	1.11.2.1. Apibūdinti etninės kultūros centrų, muziejų ir kitų įstaigų, užsiimančių etninės kultūros puoselėjimu ir sklaida, veiklą. 1.11.2.2. Nusakyti šalies, regionines ir lokalines nevyriausybinės organizacijas, jų veiklos kryptis puoselėjant etninę kultūrą. 1.11.2.3. Apibūdinti įvairius etninei kultūrai skirtus interneto tinklalapius, etninės kultūros sklaidą kitose masinėse informavimo priemonėse – periodinės spaudos leidiniuose, nacionalinės ir regioninės televizijos laidose, radijuje.
1.11.3. Analizuoti etninės kultūros valstybinę globą Lietuvoje ir pasaulyje.	1.11.3.1. Apibūdinti valstybinę kultūros paveldo ir etninės kultūros globą Lietuvoje. 1.11.3.2. Nusakyti, kaip materialųjį ir nematerialųjį kultūros paveldą globoja UNESCO ir kitos tarptautinės organizacijos, kokios yra svarbiausios jų priimtose rekomendacijos, konvencijos ir kiti svarbūs dokumentai. 1.11.3.3. Paaiškinti, kaip Lietuva įgyvendina ratifikuotus tarptautinius teisės aktus saugodama gamtos ir kultūros paminklus, globodama nematerialųjį paveldą, plėtodama nacionalinių, regioninių ir kitų parkų, draustinių veiklą.
2. Etnokultūrinė raiška	
Nuostatos: etnokultūrinę raišką vertinti kaip neatsiejamą veiklą asmeniniame, bendruomenės ir visuomeniniame gyvenime; dalyvauti etnokultūrinėje veikloje, patiems organizuoti etnokultūrinius renginius, kurti projektus; išsaugant savąją tapatybę ieškoti būdų bendrauti ir bendradarbiauti su kitų kultūrų atstovais. Esminiai gebėjimai: atlikti tautosakos, tradicinės muzikos, choreografijos kūrinius, gaminti tradicinių amatų dirbinius tęsiant tradicijas ir pritaikant šiuolaikiniame pasaulyje; liaudies kūrybos – tautosakos, muzikos, choreografijos, tautodailės – elementus, simboliką naudoti savo kūryboje; rengti etnokultūrinius renginius, kurti projektus ir juos įgyvendinti.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
2.1. Liaudies kūryba	
2.1.1. Suvokti dvasinio paveldo įvairovę, suprasti atskirų rūšių ir žanrų bruožus, atlikimo stilistikos ypatybes. Stilingai ir kūrybingai atlikti įvairius kūrinius.	Apibūdinti įvairių dvasinio paveldo rūšių ir žanrų ypatybes, dabartinį folklorą, aptarti atspindžius profesionaliajame mene.
2.1.2. Analizuoti sakinę tautosaką, rinkti ir užrašyti jos pavyzdžius, palyginti tradicinės bendruomenės ir šiuolaikinę kūrybą, atlikti pasirinktus kūrinius. Naudojant sakinę tautosaką, kurti projektus ir scenarijus.	2.1.2.1. Apibūdinti sakinio folkloro žanrus. 2.1.2.2. Pateikti šiuolaikinės tautosakos pavyzdžių, juos apibūdinti.
2.1.3. Diskutuoti apie tarmių gyvosios tradicijos tęstinumo problemas. Sukurti	2.1.3.1. Pateikti atskirų tarmių ir patarmių pavyzdžių, apibūdinti jų ypatybes.

tarmiškų žodžių viktorinos scenarijų, joje dalyvauti. Nagrinėti tarmių naudojimą grožinės literatūros, poezijos kūrinuose.	2.1.3.2. Apibūdinti tarmių gyvosios tradicijos būklę, pateikti tarmių naudojimo grožinėje literatūroje ir poezijoje pavyzdžių.
2.1.4. Analizuoti muzikinę liaudies kūrybą, atlikti pasirinktus kūrinius, muzikuoti tradiciniu muzikos instrumentu. Kurti projektus, kuriuose naudojama liaudies muzika, juose dalyvauti.	2.1.4.1. Apibūdinti su įvairiais papročiais susijusių liaudies dainų, sutartinių, raudų, giesmių ir kitų kūrinių stilistines ypatybes. 2.1.4.2. Nusakyti lopšinių, žaidinimų ir kitų vaikams ugdyti tinkamų dainų įvairovę, jų naudojimo reikšmę ir galimybes. 2.1.4.3. Apibūdinti tradicinių jaunimo ir meilės dainų, vėlyvesnių meilės romansų, vaišių dainų, karinių-istorinių, partizanų, tremtinių dainų stilistines ypatybes. 2.1.4.4. Pateikti įvairių instrumentinės liaudies muzikos pavyzdžių, atliekamų įvairiais liaudies muzikos instrumentais, skirtingų žanrų ir stilių. 2.1.4.5. Paaiškinti muzikos instrumentų semantines prasmes, jų paskirtį įvairiuose papročiuose ir apeigose. 2.1.4.6. Apibūdinti įvairias liaudies muzikos aranžuotes ir stilizacijas.
2.1.5. Analizuoti šokamąjį ir žaidybinių folklorą, jo taikymo galimybes šiuolaikiniame gyvenime. Atlikti įvairių regionų tradicinius šokius, ratelius ir žaidimus. Organizuoti tradicinių šokių vakaronę ir (ar) joje dalyvauti.	2.1.5.1. Nusakyti liaudies šokių, ratelių ir žaidimų paskirties įvairovę. 2.1.5.2. Aprašyti įvairių Lietuvos etnografinių regionų tradicinių šokių, ratelių ir žaidimų taikymo šiuolaikiniame gyvenime galimybes. 2.1.5.3. Apibūdinti vaikų ir jaunimo liaudies žaidimus. 2.1.5.4. Nusakyti, kuo pasižymi senieji tradiciniai varžybiniai žaidimai.
2.1.6. Įvertinti vaidybinio folkloro reikšmę. Mokėti suvaidinti tam tikrus persirengėlių personažus. Kurti etnine kultūra grindžiamų spektaklių scenarijus.	2.1.6.1. Analizuoti vaidybiškumą tradiciniuose žaidimuose, kalendorinių ir vestuvinių persirengėlių elgesyje, įvairiuose tradiciniuose vaidinimuose. 2.1.6.2. Nusakyti vakarėlių su vaidinimais, klojimų teatrų tradicijas. 2.1.6.3. Aprašyti vaidybinio folkloro integracijos šiuolaikinėje kultūroje galimybes.
2.1.7. Analizuoti tautodailę ir tradicinius amatus, sukurti tautodailės kūrinių ir tradicinių amatų dirbinių, gebėjimus taikyti šiuolaikinėje kūryboje.	2.1.7.1. Nusakyti tautodailės įvairovę ir raidą Lietuvoje. 2.1.7.2. Pateikti įvairių vietinių tradicinių amatų ir jų technologijų pavyzdžių.
2.2. Kita etnokultūrinės raiškos veikla	
2.2.1. Rengti etnokultūrinius renginius, viktorinas, konkursus, dalyvauti etnokultūriniuose renginiuose. Kurti etnokultūrinius projektus ir juos įgyvendinti. Parinkti liaudies kūrybos kūrinių, tinkamų etnokultūrinei šventei ar projektui.	Paaiškinti pasirinktų kūrinių tinkamumą rengiamam scenarijui ar šventei.
2.2.2. Rengti kalendorines šventes, kitus renginius ir (ar) juose dalyvauti, atlikti	Apibūdinti kalendorinių švenčių – rudens, žiemos, pavasario, vasaros – ypatybes, pateikti kalendorinių

folkloro kūriniai, naudoti savo sukurtus tautodailės darbus, amatų dirbinius.	dainų bei kitos liaudies kūrybos pavyzdžių.
2.2.3. Kurti tradicinių vestuvių scenarijus, juos inscenizuoti. Sakyti vestuvių oracijas, jas kurti.	2.2.3.1. Pateikti vedybų papročių ir apeigų tradicinėje bendruomenėje pavyzdžių. 2.2.3.2. Apibūdinti pasirinktus vestuvių muzikinės ir sakinės tautosakos kūriniai, jų mokyti.
2.2.4. Kurti tradicinių krikštynų scenarijus, juos inscenizuoti.	Apibūdinti krikštynų papročius ir apeigas tradicinėje bendruomenėje.
2.2.5. Kurti projektus, skirtus pritaikyti senąsias tradicijas auklėjant vaikus šeimoje ir ugdymo įstaigose ir (ar) juose dalyvauti.	2.2.5.1. Pateikti vaikams skirtos tautosakos bei kitos su vaikų ugdymu susijusios liaudies kūrybos pavyzdžių. 2.2.5.2. Apibūdinti senųjų tradicijų taikymo dabartiniam vaikų auklėjimui šeimoje ir ugdymo įstaigose galimybes.
2.2.6. Kurti, aptarti ir vertinti tradicinių amatų, verslų naudojimo kultūrinio turizmo plėtrai projektus.	Apibūdinti tradicinių amatų ir verslų naudojimą kultūrinio turizmo plėtrai.
2.2.7. Pasigaminti savo tautos ar etnografinio regiono kulinarinio paveldo patiekalų. Kurti projektus, skirtus mitybos papročiams ir kulinariniam paveldui puoselėti.	Nusakyti savo tautos ar etnografinio regiono kulinarinio paveldo kai kurių patiekalų gaminimą.
2.2.8. Kurti archeologinio kostiumo projektus, jo detalių naudojimo šiuolaikiniuose jaunimo drabužiuose eskizus. Pasigaminti archeologinį kostiumą ar jo dalis.	Remiantis įvairiais šaltiniais, aprašyti visas archeologinio kostiumo dalis ir priedus, apibūdinti jo atkūrimo ir pasigaminimo galimybes.
2.2.9. Kurti savo regiono tradicinio kostiumo ar jo dalių eskizus, pagaminti kai kurias dalis ar puošybos elementus. Kurti tradicinio kostiumo detalių naudojimo šiuolaikinėje aprangoje projektus.	Nusakyti, kokiais bruožais pasižymi sudedamosios merginų, moterų ir vyrų XVII–XIX a. tradicinės aprangos dalys, kokie buvo tradiciniai audiniai ir jų gamybos būdai, audinių raštai, ornamentai, spalvos, papuošalai.
2.2.10. Kurti projektus ir konkursus liaudies medicinos tematika ir (ar) juose dalyvauti.	Aprašyti vaistažoles, naudojamas liaudies medicinoje gydymo ir sveikatos stiprinimo tikslais.

**VIDURINIO UGDYMO ETNINĖS KULTŪROS BENDROSIOS PROGRAMOS
MOKINIŲ PASIEKIMŲ LYGIŲ POŽYMAI**

Pasiekimų lygiai	Patenkinamas	Pagrindinis	Aukštesnysis
Pasiekimų sritys			
Etnokultūrinių vertybių ir procesų pažinimas, interpretavimas bei vertinimas	<p>Tinkamai vartoja kai kurias etnokultūrines sąvokas.</p> <p>Apibūdina tik pačių svarbiausių etnokultūrinių vertybių kilmę, prasmę, įvardija svarbiausias ypatybes.</p> <p>Nusako tik pagrindinius etnokultūros reiškinius ir jų raidą Lietuvoje.</p> <p>Kartais išsako savo nuomonę apie matytus etnokultūrinius renginius, šiuolaikinius su etnine kultūra susijusius reiškinius, vertybes.</p>	<p>Dažniausiai tinkamai vartoja etnokultūrines sąvokas.</p> <p>Įvardija ir paaiškina etnokultūrinių vertybių kilmę ir prasmę, apibūdina svarbiausias ypatybes.</p> <p>Analizuoja skirtingus etnokultūrinius reiškinius, nusako jų visumą, lygina su kitų šalių etnokultūriniais reiškiniais.</p> <p>Dažnai išsako savo nuomonę apie matytus etnokultūrinius renginius, vertina šiuolaikinius su etnine kultūra susijusius reiškinius, atsirenka vertybes.</p>	<p>Tinkamai vartoja etnokultūrines sąvokas.</p> <p>Analizuoja įvairių etnokultūrinių vertybių kilmę ir prasmę, apibūdina ypatybes.</p> <p>Pateikdamas pavyzdžių, apibūdina svarbiausius etnokultūrinius reiškinius, argumentuotai nusako jų raidą, lygina su kitų šalių etnokultūriniais reiškiniais.</p> <p>Išsako argumentuotą nuomonę apie matytus etnokultūrinius renginius, kritiškai vertina šiuolaikinius su etnine kultūra susijusius reiškinius, atsirenka vertybes.</p>
Tautinės savimonės ir pagarbos kitų tautų kultūrai puoselėjimas	<p>Bendrais bruožais apibūdina savo ir kitų tautų etnokultūrinių reiškinių bei vertybių būklę, kartais diskutuoja, kaip jas išsaugoti ir plėtoti.</p> <p>Pateikia tradicijų puoselėjimo šeimoje, bendruomenėje ir visuomenėje pavyzdžių.</p> <p>Mokytojo padedamas nusako savo asmeninės etnokultūrinės patirties plėtojimo galimybes siekiant geresnių gebėjimų perduoti etnokultūrinės vertybes iš kartos į kartą, atstovauti savo tautai.</p> <p>Apibūdina pagarbos bei tolerancijos savo tautos ir kitų tautų kultūroms pavyzdžius.</p>	<p>Apibūdina savo ir kitų tautų etnokultūrinių reiškinių bei vertybių būklę, kelia jų išsaugojimo problemas ir siūlo problemos sprendimo būdus.</p> <p>Nusako, kaip etnokultūrinė patirtis gali būti pritaikoma asmeniniame ir visuomeniniame gyvenime, kokiais būdais galima dalyvauti etnokultūrinėje veikloje.</p> <p>Dažniausiai savarankiškai apibūdina savo asmeninės etnokultūrinės patirties plėtojimo galimybes siekiant geresnių gebėjimų perduoti etnokultūrinės vertybes iš kartos į kartą, atstovauti savo tautai.</p> <p>Parodo pagarbą savo tautos ir kitų tautų kultūroms.</p>	<p>Savarankiškai ir išsamiai apibūdina savo ir kitų tautų etnokultūrinių reiškinių bei vertybių būklę. Kelia jų išsaugojimo problemas ir pasiūlo alternatyvius problemų sprendimo būdus.</p> <p>Argumentuotai išsako savo nuomonę, kaip etnokultūrinė patirtis gali būti taikoma asmeniniame ir visuomeniniame gyvenime, kokiais būdais galima dalyvauti etnokultūrinėje veikloje.</p> <p>Savarankiškai ir argumentuotai apibūdina savo asmeninės etnokultūrinės patirties plėtojimo galimybes siekiant geresnių gebėjimų perduoti etnokultūrinės vertybes iš kartos į kartą, atstovauti savo tautai.</p> <p>Parodo pagarbą savo tautos ir</p>

<p>Etnokultūrinė raiška</p>	<p>Atpažįsta kai kuriuos sakytinio, muzikinio, šokamojo folkloro pavyzdžius, apibendrintai nurodo tradicinių amatų specifiką. Dalyvauja bent viename etnokultūriniame renginyje kartu su kitais atlikdamas nesudėtingus folkloro kūrinius. Atlieka paskirtą vaidmenį bent viename etnokultūriniame projekte. Kartais išsako nuomonę apie savo ir kitų etnokultūrinės raiškos gebėjimus. Padeda organizuoti bent vieną su etnine kultūra susijusį renginį.</p>	<p>Įvardija ir paaiškina sakytinio, muzikinio, šokamojo folkloro kūrinių žanrą, apibūdina atskiras tradicinių amatų rūšis. Dalyvauja etnokultūriniuose renginiuose, juose atlieka folkloro kūrinius ar demonstruoja išmoktą tradicinį amatą. Parengia ir kartu su kitais įgyvendina bent vieną etnokultūrinį projektą, sąžiningai atlikdamas pasirinktą vaidmenį. Apibūdina savo ir kitų etnokultūrinės raiškos veiklą, įvertina kokybę. Padeda organizuoti kelis su etnine kultūra susijusius renginius.</p>	<p>kitų tautų kultūroms. Nustato sakytinio, muzikinio, šokamojo folkloro žanrą, nurodo regioną, apibūdina atskiras tradicinių amatų rūšis, jų specifiką. Dalyvaujantis įvairiuose renginiuose, atlieka folkloro kūrinius grupėje ar savarankiškai, demonstruoja gerai išmoktą tradicinį amatą. Parengia repertuarą etnokultūriniams projektams, juos įgyvendina sąžiningai atlikdamas pasirinktą vaidmenį. Įvertina savo ir kitų etnokultūrinės raiškos veiklą, pateikia aiškių ir naudingų siūlymų dėl jos tobulinimo. Organizuoja kelis su etnine kultūra susijusius renginius.</p>
------------------------------------	---	---	---

VIDURINIO UGDYMO ETNINĖS KULTŪROS BENDROSIOS PROGRAMOS ATSKIRUS MODULIUS SUDARANČIOS TEMINĖS SRITYS

1. Lietuvių kalbos ir literatūros pasirenkamojo modulio Kalba ir etninė kultūra siūlomos teminės sritys:

- 1.1. Liaudies kūryba;
- 1.2. Pasaulėžiūra, mitologija ir religija;
- 1.3. Žmogaus gyvenimo ciklo tarpsniai ir apeigos;
- 1.4. Etnografiniai regionai;
- 1.5. Kalendorinės šventės ir papročiai;
- 1.6. Etninės kultūros samprata;
- 1.7. Etninės kultūros tyrimai, sklaida, valstybinė globa.

2. Menų pasirenkamojo modulio Menai ir etninė kultūra siūlomos teminės sritys:

- 2.1. Liaudies kūryba;
- 2.2. Kalendorinės šventės ir papročiai;
- 2.3. Žmogaus gyvenimo ciklo tarpsniai ir apeigos;
- 2.4. Pasaulėžiūra, mitologija ir religija;
- 2.5. Etnografiniai regionai;
- 2.6. Tradicinė architektūra;
- 2.7. Tradiciniai amatai;
- 2.8. Archeologinis ir tautinis kostiumas.

3. Technologijų pasirenkamojo modulio Technologijos ir etninė kultūra siūlomos teminės sritys:

- 3.1. Kulinarinis paveldas ir mitybos papročiai;
- 3.2. Tradiciniai amatai;
- 3.3. Tradicinė architektūra;
- 3.4. Archeologinis ir tautinis kostiumas;
- 3.5. Kalendorinės šventės ir papročiai;
- 3.6. Sveikatos tausojimo papročiai ir gydymas;
- 3.7. Etninės kultūros tyrimai, sklaida, valstybinė globa.

4. Socialinio ugdymo pasirenkamojo modulio Etninė kultūra ir socializacija siūlomos teminės sritys:

- 4.1. Etninės kultūros samprata;
  - 4.2. Pasaulėžiūra, mitologija ir religija;
  - 4.3. Žmogaus gyvenimo ciklo tarpsniai ir apeigos;
  - 4.4. Etnografiniai regionai;
  - 4.5. Kalendorinės šventės ir papročiai;
  - 4.6. Tradiciniai amatai, verslai ir darbai;
  - 4.7. Archeologinis ir tautinis kostiumas;
  - 4.8. Etninės kultūros tyrimai, sklaida, valstybinė globa.
5. Socialinio ugdymo pasirenkamojo modulio Papročiai ir etika siūlomos teminės sritys:
- 5.1. Etninės kultūros samprata;
  - 5.2. Tradicinė pasaulėžiūra, mitologija ir religija;
  - 5.3. Žmogaus gyvenimo ciklo tarpsniai ir apeigos;
  - 5.4. Kalendorinės šventės ir papročiai;
  - 5.5. Liaudies kūryba.
-

**VIDURINIO UGDYMO ETNINĖS KULTŪROS BENDROSIOS PROGRAMOS
INTEGRAVIMO Į ATSKIRUS DALYKUS PAGAL TEMINES SRITIS PAVYZDŽIAI**

Teminė sritis	Integruotos etninės kultūros pamokos
Etninės kultūros samprata	Istorijos, lietuvių k., gimtosios k.
Žmogaus gyvenimo ciklo tarpsniai ir apeigos	Etikos, lietuvių k., gimtosios k., muzikos, šokio, istorijos
Jaunimo brandos apeigos ir papročiai	Etikos, lietuvių k., gimtosios k., muzikos, šokio
Kulinarinis paveldas ir mitybos papročiai	Technologijų
Sveikatos tausojimo papročiai ir gydymas	Technologijų
Etnografiniai regionai	Lietuvių k., muzikos, dailės ir technologijų, geografijos
Kultūrinis kraštovaizdis ir tradicinė architektūra	Istorijos, geografijos, dailės ir technologijų
Pasaulėjauta, mitologija ir religija	Istorijos, lietuvių k.
Kalendorinės šventės ir papročiai	Lietuvių k., gimtosios k., tikybos, muzikos, šokio, teatro, dailės ir technologijų
Tradiciniai amatai, verslai ir darbai	Dailės ir technologijų, istorijos
Archeologinis ir tautinis kostiumas	Istorijos, dailės, technologijų
Liaudies kūryba	Lietuvių k., gimtosios k., muzikos, šokio, teatro, kūno kultūros, dailės ir technologijų
Etninės kultūros tyrimai, sklaida, valstybinė globa	Lietuvių k., istorijos